

Ursprungsmärkning

Stödjande instruktion för livsmedelskontrollen

Ursprungsmärkning är bara obligatoriskt för ett fåtal livsmedel. Det krävs i de flesta fall bara om konsumenten kan bli vilseledd när uppgiften saknas. Här hittar du flera exempel på när ursprung behöver anges.

Särskild lagstiftning om ursprungsmärkning

Andra EU-regler om ursprungsmärkning, exempelvis förordning (EU) nr 1151/2012 om kvalitetsordningar för jordbruksprodukter och livsmedel har företrädare framför reglerna om ursprungsmärkning i förordning (EU) nr 1169/2011. Se artikel 26.1 i samma förordning. För ursprungsmärkning av nötkött, se förordning (EG) nr 1760/2000 och förordning (EG) nr 1825/2000 och om fångstzon för fisk se förordning i förordning (EU) nr 1379/2013.

Ursprungsmärkning av nötköt

Fångst- eller produktionsområde för fisk

Ursprungsland och härkomstplats

Definitionen av ursprungsland finns i förordning (EU) nr 952/2013. I artikel 60.1 i samma förordning står det att "varor som är helt framställda i ett enda land eller territorium ska anses ha sitt ursprung i det landet eller territoriet".

Förordning (EU) nr 952/2013

Vidare anges det i punkt 2 i samma artikel och förordning att "Varor vars tillverkning sker inom mer än ett land eller territorium ska anses ha sitt ursprung i det land eller territorium där de genomgick den sista väsentliga och ekonomiskt berättigade bearbetning eller behandling som skedde i ett företag utrustat för det ändamålet och som resulterade i tillverkningen av en ny produkt eller innebar ett viktigt steg i tillverkningen."

Definitionen av härkomstplats finns i artikel 2 punkt 2 g. Härkomstplats är en plats företaget anger att ett livsmedel kommer från och som inte är ett ursprungsland (se nedan). Det kan vara en region i ett land eller ett område som helt eller delvis täcker in flera länder.

Exempel på härkomstplatser

Att ursprungsmärka för att konsumenten inte ska bli vilseledd

Uppgift om livsmedlets ursprungsland eller härkomstplats är obligatorisk om konsumenten skulle kunna bli vilseledd när informationen saknas. Det gäller särskilt när annan information antyder att livsmedlet har ett annat ursprung än vad det egentligen har. Exempel på sådan annan information är livsmedlets beteckning, varumärke, logotyp, firmanamn, bilder och symboler som flaggor, vimplar eller andra nationella eller regionala kännetecken samt färgsättning av emballage och bakgrund vid presentation av livsmedlet. Se artikel 26.2.a i förordning (EU) nr 1169/2011.

Livsmedelsföretagarens kontaktuppgift ska inte fungera som information om livsmedlets ursprungsland eller härkomstplats. Se artikel 2. 2.g i förordning (EU) nr 1169/2011. Däremot kan till exempel firmanamn och varumärken innehålla uppgifter som associerar till ett visst ursprung. Om så är fallet är det obligatoriskt att lämna uppgift om ursprungsland eller härkomstplats. Som alltid måste en bedömning i det enskilda fallet göras av totalintrycket av märkningen och presentationen av livsmedlet, till exempel stilstorlek, färgsättning med mera, så att konsumenten inte vilseleds.

Beteckningar som innehåller hänvisning till geografiska platser

För en rad livsmedel används beteckningar, som rent språkligt kan anses antyda på ett visst ursprung, men som ändå inte ska anses som information om livsmedlets ursprung.

Exempel där livsmedlens beteckningar inte är förknippade med ett visst ursprung

Wienerbröd, fransk nougat, engelsk konfekt, franskbröd, småländsk kalvsylta och skånsk senap.

Syftet med hänvisningarna till länder, städer eller landskap i exemplen ovan är att klargöra vad för slags produkter det handlar om. Livsmedel som säljs med beteckningar enligt ovan omfattas vanligtvis inte av krav på ursprungsmärkning, eftersom det rör sig om vedertagna beteckningar.

Det är trots detta viktigt att bedöma märkningen i sin helhet. Det samlade intrycket kan medföra att köparen vilseleds, även om de individuella märkningsuppgifterna inte är vilseledande var och en för sig. Exempelvis kan förpackningen med franskbröd få konsumenten att tro att de är tillverkade i Frankrike om övrig märkning antyder det genom avbildningar av franska flaggan eller andra kännetecken för Frankrike.

I flera andra fall, däremot, kan hänvisning till ett land föra med sig att konsumenten förväntar sig att det handlar om ursprungsland eller tillverkningsland. Det gör att företagaren blir skyldig att märka med ursprungsland eller härkomstplats. Se artikel 26.2 i förordning (EU) nr 1169/2011. Se också artikel 7 i samma förordning om vilseledande märkning.

Exempel när uppgift om ursprung ska anges:

- Beteckningen ”Skånsk senap” är en vedertagen beteckning som för konsumenterna innebär att det är en produkt tillverkad enligt ett visst recept, det vill säga konsumenten förväntar sig inte att produkten är tillverkad i Skåne. Om förpackningen däremot är försedd med en kartbild över Skåne som ger konsumenterna uppfattningen att produkten är tillverkad där behöver ursprung anges.
- Ett livsmedel är försett med ett italienskklingande namn och har en förpackning i de italienska färgerna. Det dominerande intrycket är att livsmedlet är tillverkat i Italien. Livsmedlet är dock tillverkat i Sverige. Märkningen måste kompletteras med en tydlig uppgift om livsmedlets ursprung.
- Ett livsmedel är märkt eller marknadsförs med ett Orts- eller gårdsnamn som ger intryck av att livsmedlet kommer från orten eller den angivna gården. Dessutom finns en kartbild som förstärker det intrycket. I förpackningen finns livsmedel från annan ort. Det blir därmed obligatoriskt att ange uppgift om ursprungsland eller härkomstplats.
- Ett bröd som är märkt med uppgiften ”Din lokala bagare” samt 020-nummer och firmanamn säljs i hela

landet. Det visar sig dock att bagaren endast har verksamhet i en stad, vilket medför att härkomstplats behöver anges, till exempel staden.

- Ett livsmedel med beteckningen "Bacon" som har stora blå-gula vimplar på förpackningen förväntas ha sitt ursprung i Sverige, det vill säga att djuret är fött, uppfött och slaktat i Sverige. Om så inte är fallet ska ursprung tydligt anges.

Identifieringsmärke på animaliska livsmedel

Ett ovalt identifieringsmärke ska anges på livsmedel av animaliskt ursprung vid anläggningar som omfattas av godkännande enligt förordning (EG) nr 853/2004 om fastställande av särskilda hygienregler för animaliska livsmedel. Se artikel 5 i samma förordning. Men det märket ger inte nödvändigtvis någon information om livsmedlets ursprung. Identifieringsmärket ska vara från den anläggning som sist hanterade livsmedlet i oförpackat skick. Anläggningar som godkänts enligt förordning (EG) nr 853/2004 får märka även andra än animaliska livsmedel med identifieringsmärket.

Kravet på att identifieringsmärket ska vara ovalt gäller då märkningen äger rum inom EU. Livsmedel som importeras länder utanför EU måste visserligen vara försedda med identifieringsmärke, men märket behöver alltså inte vara ovalt.

Exempel på korrekt märkning

Bacon tillverkas av gris som fötts, uppfötts och slaktats i Sverige röks i Sverige men skivas och packas i Polen. Baconförpackningen förses med den polska anläggningens identifieringsmärke, trots att köttets ursprung är Sverige och tillverkningen av produkten skett i Sverige och att detta anges på förpackningen.

Exempel på märkning som behöver förtydligas

Ett företag i Sverige köper rökt skinka från Tyskland. Det svenska företaget skivar skinkan och packar den i färdigförpackningar, som har en avbildning av en midsommarstång. Färdigförpackningen är märkt med ovalt identifieringsmärke, som anger den svenska anläggningens godkännandenummer samt innehåller uppgiften "Sverige" eller "SE". Kombinationen av uppgifterna som nämns ovan kan få konsumenten att missförstå varifrån skinkan kommer. Märkningen på förpackningen behöver därför kompletteras med uppgiften "Tillverkad i Tyskland".

Kött från svin, får, get och fjäderfä

Hur ursprungsmärkning ska anges i märkningen av kött från svin, får, get och fjäderfä hittar du i förordning (EU) nr 1337/2013. Kravet gäller för produkter som omfattas av KN-numren förtecknade i bilaga XI i förordning (EU) nr 1169/2011, se tabell 1 nedan. För mer information om KN-nummer, se

Tullverkets webbplats

Läs också om hur information om ursprung får lämnas för kött från svin, får, get och fjäderfä som inte är färdigförpackat

Hur uppgifter ska lämnas för livsmedel som inte är färdigförpackade

Tabell 1. Kött som omfattas av krav på ursprungsmärkning

KN-nummer	Livsmedel
0203	Kött av svin ¹ , färskt, kylt eller fryst
0204	Kött av får eller get ² , färskt, kylt eller fryst
Ex 0207 ³	Kött av fjäderfä enligt nr nr 0105 ⁴ , färskt, kylt eller fryst

1. Kött från såväl tam- som vildsvin omfattas.
2. Omfattar bland annat tama får (*Ovis aries*), mufflonfår, tamdjur av getter, alpstenbock och besoarget.
3. "Ex" som står framför KN-numret betyder att endast vissa produkter som faller in under det aktuella KN-numret omfattas. I detta sammanhang omfattas endast kött, ej ätbara slaktbiprodukter, av fjäderfä enligt KN-nummer 0105, färskt, kylt eller fryst.
4. De fjäderfän som avses är höns av arten *Gallus gallus domesticus*, ankor, gäss, kalkoner och pärlhöns.

Eftersom kravet att märka med ursprungsland eller härkomstplats endast gäller kött som omfattas av ovan nämnda KN-nummer, är det tullagstiftningen som styr vilka livsmedel kravet gäller för. Observera att begreppen som används i tullagstiftningen inte alltid betyder samma sak som motsvarande begrepp i livsmedelslagstiftningen.

Hela och halva slaktkroppar, parter, halva slaktkroppar som grovstyckats i högst tre delar, styckningsdetaljer (med eller utan ben), grytbitar och liknande, malet kött, etcetera omfattas vanligtvis.

Följande produkter omfattas inte (uppräknings är inte uttömmande):

- Ätbara slaktbiprodukter av svin, får och get (exempelvis huvud, fötter, tunga och mage)
- Svål (utan vidhängande kött)
- Värmebehandlade produkter (skållning av slaktkroppar anses inte som värmebehandling)
- Kallrökt och/eller torkat kött, om förhållandet mellan vatten/protein (kväveinnehåll × 6,25) i köttet är 2,8 eller därunder
- Panerat kött
- Kryddat, inklusive marinerat, kött som har kryddats antingen i själva köttet eller över hela dess yta så att kryddningen är synlig med blotta ögat och tydligt framgår av smaken (salt anses i detta sammanhang inte ensamt som en krydda)
- Kött som saltats djupgående och enhetligt i alla delar och som har ett saltinnehåll av minst 1,2 viktprocent (exempelvis rimmade produkter av fläsk)
- Malet kött bestående av fläsk- och nötkött ("blandfärs"), i vilken halten nötkött dominerar.

Hur kött från svin, får, get och fjäderfä ska märkas

Färdigförpackat kött för slutkonsument eller som levereras till storhushåll och som omfattas av kraven i förordning (EU) nr 1337/2013, ska märkas med följande uppgifter (se a – c nedan):

a) "Uppfött i:" (namn på EU-medlemsstat eller land utanför EU)

Vilket land som ska anges som uppfödningens land beror på djurslag (se tabell 2 till 4), djurets ålder vid slakt, vikt i levande tillstånd ("levande vikt"), och längden på uppfödningensperioden.

Tabell 2. Fläskkött

Djurets ålder vid slakt	Levande vikt	Land* som ska anges
Mer än 6 månader		Det land där sista uppfödningssperioden på minst 4 månader ägt rum
Mindre än 6 månader	Minst 80 kg	Det land där uppfödningssperioden efter det att djuret uppnått 30 kg har ägt rum
Mindre än 6 månader	Mindre än 80 kg	Det land där hela uppfödningssperioden har ägt rum

* EU-medlemsstat eller land utanför EU

För vildsvinskött gäller att det land där djuret är skjutet ska anges som uppfödningssland.

Tabell 3. Får och get

Djurets ålder vid slakt	Levande vikt	Land* som ska anges
Mer än 6 månader		Det land där sista uppfödningssperioden på minst 6 månader ägt rum
Mindre än 6 månader		Det land där hela uppfödningssperioden har ägt rum

* EU-medlemsstat eller land utanför EU

Tabell 4. Fjäderfä

Djurets ålder vid slakt	Levande vikt	Land* som ska anges
Mer än 1 månad		Det land där sista uppfödningssperioden på minst 1 månad har ägt rum
Mindre än 1 månad		Det land där hela uppfödningssperioden efter att djuren har placerats för gödning har ägt rum

* EU-medlemsstat eller land utanför EU

Om djuret inte har fötts upp i ett land under någon av de perioder som beskrivs i tabellen ovan ska det istället anges att djuret är "Uppfött i:" följt av:

- "flera medlemsstater i EU"
- eller när köttet eller djuret importerats till EU:
- "flera länder utanför EU" eller

- "flera EU-länder och länder utanför EU".

Alternativt får "Uppfött i:" (förteckning över EU-medlemsstater eller länder utanför EU där djuret fötts upp) anges. En förutsättning är att livsmedelsföretagaren kan bevisa för kontrollmyndigheten att uppfödningen har skett i dessa EU-medlemsstater eller länder utanför EU.

b) "Slaktat i:" (namn på EU-medlemsstat eller land utanför EU)

c) Den partikod som identifierar köttet.

Partikoden säkerställer sambandet mellan köttet och djuret eller djuren som köttet kommer ifrån. Exakt hur partikoden ska anges är inte definierat i lagstiftningen. Syftet med partikoden är att den, tillsammans med företagarnas system för identifiering och registrering enligt artikel 3 i förordning (EU) nr 1337/2013, ska göra det möjligt att verifiera uppgifterna om i vilket land eller länder djuret är uppfött och slaktat.

Exempel på angivande av partikod

En butik hackar fläskkött i bitar, packeterar och förser förpackningen med bland annat batchnummer och uppgift om ursprung. Butiken väljer att använda batchnumret som partikod för att identifiera fläskköttet. Batchnumret kopplar samman fläskköttet med ett visst parti* kött. Butiken skulle även kunna använda datummärkingen som partikod om allt kött som hackas under en dag kommer från samma parti.

* Enligt definitionen i artikel 2.2 b i förordning (EU) nr 1337/2013 avses med parti: kött som omfattas av de KN-nummer som förtecknas i bilaga XI till förordning (EU) nr 1169/2011, som kommer från en enda art, med eller utan ben, även i bitar eller malet, som har styckats, malts eller förpackats under praktiskt taget identiska förhållanden.

Uppgifterna vid punkterna a) och b) ovan får ersättas med uppgiften "Ursprung:" (namn på EU-medlemsstaten eller landet utanför EU) om köttet kommer från djur som fötts, uppfötts och slaktats i ett och samma land. Märkning med svensk flagga kan likställas med uppgiften "ursprung Sverige" eller "svenskt kött".

Se även undantag för kött från länder utanför EU i artikel 6 samt för malet kött och putsbitar i artikel 7 i förordning (EU) nr 1337/2013.

Hur ska blandfärs märkas?

Blandfärs som består av mer eller lika med 50 procent nötkött ska märkas med uppgift om nötköttets ursprung enligt bestämmelserna i förordning (EG) nr 1760/2000 och förordning (EG) nr 1825/2000. Det är inte möjligt att tillämpa dessa regler samtidigt som förordning (EU) nr 1337/2013 för en viss produkt. Men för att förhindra att konsumenter vilseledas enligt artikel 7 i förordning (EU) nr 1169/2011, bör ursprung anges även för fläskköttet, och då enligt förordning (EU) nr 1337/2013. Däremot krävs inte uppgift om partikod för fläskköttet i blandfärsen. Men företagaren som märker blandfärsen ansvarar för att märkningen är korrekt och måste ha rutiner som säkerställer att rätt ursprung anges för fläskköttet. Jämför med artikel 8.1 och 2 i förordning (EU) nr 1169/2011.

Blandfärs som består av mer än 50 procent fläskkött omfattas av förordning (EU) nr 1337/2013, vilket innebär att ursprung ska anges för fläskköttet enligt den förordningen. Av samma anledning som beskrivs ovan bör ursprung anges även för nötköttet och då enligt förordning (EG) nr 1760/2000 och förordning (EG) nr 1825/2000.

Får kött från samma art men olika ursprungsländer blandas?

Huvudregeln är kött från samma art men från olika ursprungsländer inte får blandas i en och samma färdigförpackning. Endast för malet kött och putsbitar är det möjligt.

Exempel på felaktig märkning av fläskkotletter

Uppfött i: Sverige/Danmark/Polen

Ursprung för den primära ingrediensen

I maj 2018 publicerades kommissionens genomförandeförordning (EU) nr 2018/775 om tillämpningen av artikel 26.3 i förordning (EU) nr 1169/2011. Det handlar om när livsmedel som är ursprungsmärkta ska märkas när den primära ingrediensen har annat ursprung än livsmedlet som helhet.

Definitionen för primär ingrediens är enligt artikel 2.2.q i förordning (EU) nr 1169/2011:

"primär ingrediens: en eller flera ingredienser i ett livsmedel som utgör mer än 50 % av livsmedlet eller som konsumenten vanligtvis förknippar med livsmedlets beteckning och för vilken eller vilka det i de flesta fall krävs en mängdangivelse."

De nya reglerna ska börja tillämpas från och med den 1 april 2020.

EU-kommissionen kommer att komplettera befintliga frågor och svar om informationsförordningen med nya frågor och svar för att vägleda kring de nya reglerna. Avsikten är att dokumentet med frågor och svar ska vara uppdaterat senast sex månader innan de nya reglerna ska börja tillämpas.

Senast uppdaterad 16 augusti 2019 Ansvarig grupp LK_Team Redlighet